

ΙΝΣΤΙΤΟΥΤΟ ΦΙΛΟΣΟΦΙΚΩΝ ΕΡΕΥΝΩΝ

www.philosophical-research.org

ΣΕΜΙΝΑΡΙΑ

ΙΣΤΟΡΙΚΟΦΙΛΟΣΟΦΙΚΟΥ ΛΟΓΟΥ

ΑΠΟΣΤΟΛΟΣ Α. ΠΙΕΡΡΗΣ

Περίοδος 2019-2020

ΣΥΝΑΝΤΗΣΕΙΣ ΠΑΤΡΩΝ

ΛΓ' ΚΥΚΛΟΣ

Συνάντηση 13^η

Πέμπτη, 5 Μαρτίου

ΣΥΝΑΝΤΗΣΕΙΣ ΣΠΑΡΤΗΣ

Κύκλος Δ'

*

Σπαρτιατική Διλογία

Συνάντηση 8^η

Παρασκευή, 6 Μαρτίου

*

Συμπληρωματική Ειδική Εκδήλωση

Κυριακή, 8 Μαρτίου

I

ΑΝΘΕΣΤΗΡΙΑ ΚΑΙ ΚΑΡΝΑΒΑΛΟΣ

(Το Αρχέτυπο και η Καρικατούρα)

Οι Καρναβαλικές εορτές στην Ελλάδα συμμετέχουν στην γενική πτώση του επιπέδου και του ζωτικού τόνου στην χώρα. Χωρίς ταυτότητα και ιδιοπροσωπία χαρακτήρα έχουν εκφυλισθεί σε αφορμή ξεδόματος, σε αναιμική σκιά της αρχικής Διονυσιακής τελετουργίας, την οποία και παραχαράσσουν. Αντί της (επ)ανάστασης καταπιεσμένου, στην «λογική» του χρόνου και στις ανάγκες της ύπαρξης, δυναμικού σε λυτήριο οργιασμό, βρίσκουμε την διαλυτική διάχυση ανεκπλήρωτης επιθυμίας σε μάζα ενέργειας αυτοκαταναλωνόμενης σε τεχνητή διέγερση χωρίς ικανοποίηση, σε «αμενηνό είδωλο» της μεγασθενούς διεγείρουσας και όχι τήκουσας ηδονής, σε μάταιο ξεφάντωμα χωρίς αισθησιακή ένταση και ψυχική υπέρταση και πνευματική ανάταση, χωρίς έκ-σταση, αλλά μάλλον βύθιση. Μια πρόωρα γερασμένη νεολαία, και οικτρά θεάματα γεροντικού νεασμού, φθείρεται σε δια-σκέδαση ανοργίαστου «οργιασμού». Και έτσι δεν επιτυγχάνεται ούτε ο αντινομιακός έστω καθαρός της αφόρητης πια και αφύσικης Νεοελληνικής “κανονικότητας”. Μοιάζει αντίθετα η όλη αυταπάτη σαν τα αλλόκοτα γροτέσκα λαϊκά παραληρήματα του Μεσαίωνα τον καιρό της πανώλους.

Ο Καρνάβαλος φέτος, νεύσει Απόλλωνος και προφάσει επιδημίας, ακυρώθηκε. Έγιναν όμως οι μαζώξεις των εις απώλεια προωρισμένων. Που δείχνει καθαρά ότι ο Καρνάβαλος γίνεται για τον αχαρακτήριστο ντζερτζελέ, και όχι το «ξεφάντωμα» για τον Διόνυσο. Η ιερότητα έχει βεβηλωθεί, το νόημα έχει χαθεί, η ουσία έχει διαρρεύσει,

και μένει μια γαλβανική αντίδραση αυτοματισμού της απόγνωσης. Μαζεύτηκε σε μάζα η νεολαία, ευρισκόμενη σε ριζική αντίφαση προς τον εαυτό της, – να λειώνει ανακιρνάμενος χύμα σε χυλό άπεπτο, εμετιαίο, ο οργών στην «ώρα» της ακμής του, στην άνοιξη του βίου, στο «τέλος» του ρωμαλέου κάλλους, ο κατ' εξοχήν φορέας της ιδέας της ατομικής τελειότητας, -- να διαχέεται σε αποτρόπαια άμορφη μάζα σωμάτων η φυσική Μορφή της ιδέας της νεότητας!

Τι έχουν να κάνουν δε οι νεαρώδεις της άνοιξης του βίου, το άνθος της εαρινής ώρας, με τα θήλεια μυστήρια του χθόνιου γενετήσιου κόλπου, με την γενεσιουργία του μύχιου σκότους της κοσμικής μήτρας;

Τα Διονυσιακά όργια ήσαν πρωτίστως γυναικεία υπόθεση Μαινάδων και Διονυσιάδων, με άρρενα δαιμονική παρουσία του ζώομορφου Σατύρου και του γεγηρακότος Σειληνού της ασχήμιας. Τι αυτά προς την σφριγώσα νεότητα; Τί προς το «τέλος» της ύπαρξης, προς τον κοσμικό Ανθό;

Ο Πενθεύς διαμελίσθηκε από τον θήλυ οργιαστικό θίασο, προεξαρχούσης της ίδιας βασιλομήτορος μάνας του, όταν παρεισέφρησε στα Διονυσιακά όργια των γυναικών. Και αυτό τούτο συμβαίνει, ως πραγματικότητα προς μυθολογικό αρχέτυπο και σύμβολο, με τα Νεοελληνικά Καρναβαλικά: η εκθήλυνση του άρρενος.

Ο Κούρος ανήκει στον Απόλλωνα και μόνο στον Απόλλωνα, ΕΙΝΑΙ ο Απόλλων.

*

Και ιδών είδα την φρικαλέα παραμορφωμένη νεανική μάζα να παραπαίει στο κέντρο της Πάτρας ανήδονα τηκόμενη εις επίδειξη ασχήμιας, ωσεί κραιπαλώντα ανέραστο ορχηθμό των νεκρών των Χοών στα Ανθεστήρια. Και επ' αυτής τον Άρχοντα του Κόσμου τούτου να θριαμβεύει με σαρδόνιο γέλιο και το μέγα δρέπανο του θερισμού στην δεξιά. Και εθλίβην σφόδρα.

*

Η έσχατη παρακμή του Νεοελληνισμού προβάλλεται καλύτερα έτσι στην μαζικοποίηση και συλλήβδην εκθήλυνση της νεολαίας.

Αλλά και στα άριστα του παρελθόντος, το όργιο, αν και φαντάζει να αθετεί τον Νόμο του Χρόνου, να ακυρώνει την μέριμνα για τις ανάγκες του, στην ουσία δεσμεύει περισσότερο στον Λαβύρινθο της ύπαρξης. Με την παροδική αντινομιακότητα, χωρίς κάθαρση και χωρίς θετικό νόημα, που η οργιαστική διάθεση προκαλεί, δαπανάται η σοβούσα ηφαιστιακή αντίδραση προς την ανήσυχο φροντίδα των αναγκών του χρόνου σε ατελέσφορο έκρηξη, αντί να διοχετεύεται στην υπέρβαση του χρόνου μέσα στον χρόνο. Η αντίθεση αυτή τρέφει το αντίθετο κατά την λογική του χρόνου – η υπέρβαση το εξουδετερώνει, υποτάσσοντάς τα μάλιστα αμφότερα τα ενάντια, και την αδήριτο ανάγκη του χρόνου και την έμφυτο φλόγα ρήξης προς αυτήν, στην λύτρωση από την τυραννία της Μοίρας στον χρόνο, στο «τέλος» της αιωνιότητας.

Η δουλεία στον υπέρτατο νόμο του χρόνου εφανερώνατο στα Ανθεστήρια με τον συνδυασμό κατά την τριήμερη Αθηναϊκή εορτή νεκρικού και οργιαστικού χαρακτήρα. Στα Πιθοίγια (πρώτη ημέρα της εορτής, 11^η Ανθεστηριώνος) έρεε άφθονος ο νέος οίνος, γενικός κώμος επικρατούσε στις Χοές (δεύτερη μέρα της εορτής), με άνθη εστέφοντο τα νήπια, αλλά και δίοδος ανοιγόταν από τον Άδη, ψυχές των νεκρών ανέβαιναν και περιήρχοντο την πόλη, καθαρτήριοις τελετές και σύμβολα αποτροπιασμού μαγικά έπρεπε να επιτελέσεις προστατήρια του κυκλοφορούντος άγους, σε αυτά δε τα νεκρικά φάσματα ήταν αφιερωμένη η τρίτη μέρα (Χύτροι).

Διόνυσος και Άδης συμπίπτουν (Ηράκλειτος, Λακωνικά ανάγλυφα). Στον Λαβύρινθο του χρόνου βασιλεύει ο Μινώταυρος που κατατρώγει, σαν την Σφίγγα, την νεότητα.

Συγκρίνετε τώρα τον Διονυσιακό οργιασμό με την Απολλώνια εορτή της αιωνιότητας, τον συμφυρμό αισχροτήτας (αισχρο για τους Έλληνες είναι η ασχήμια) με την επίδειξη κάλλους σε ποίηση, μουσική, χορό και σε γυμνικούς αγώνες, την αδιαφόριστη σύγχυση σε μαζική σούπα με την αρμονία των ατομικών επιτευγμάτων σε ανάδειξη αγωγιστικής τελειότητας – και έχετε ζωντανή την διαφορά Διονυσιακής γενεσιουργού δύναμης και Απολλώνιου αποθεωτικού «τέλους».

(Γι αυτό μίλησα για Απολλώνια ματαίωση. Και για την καθίζηση από το αρχαιοελληνικό Διονυσιακό, στο Νεοελληνικό Καρναβαλικό – λόγος κατάργησης και επαναπροσδιορισμού στο τετράγωνο).

Και εκείνα τα προηγούμενα μεν, για την εποχή της ακμής. Στο δε Νεοελληνικό βάραθρο, προείπα, και αυτός ο Διονυσιασμός απόλλυται απραγμάτως, το όργιο περιγελάται ως απλή διάθεση οργιασμού, η ηδονή αφίσταται ή μειώνεται στα τετριμμένα της συμβατικότητας – και απομένει το Σκέλεθρο του Θανάτου, ο Άδης χωρίς τον συζυγή Διόνυσο.

Και η απογοήτευση της άλλης μέρας πιστοποιεί στους κακοδαίμονες συμμετέχοντες το βίωμα της κένωσης, το αίσθημα του στεγνώματος, του αδειάσματος, την εμπειρία του χασίματος και χυσίματος ενέργειας και της άσκοπης φθοράς σώματος και πνεύματος, της δαπάνης εαυτού ούτε εις έργο ανάγκης του χρόνου ούτε εις παιδιά εορτής της αιωνιότητας, ούτε εις απείρωση ηδονής ούτε εις έρωτα κάλλους.

Αλίμονο στην χώρα που η νεότητα αντιφάσκει προς τον πραγματικό εαυτό της.

Στην αρχαία Σπάρτη πρόσφεραν αφειδώς οίνο σε Είλωτες, για να δουν οι νέοι πόσο άσχημος γίνεται, στέκεται, κινείται, φέρεται ο μεθυσμένος. Στην νέα Ελλάδα μεθάμε τους νέους μας με φαντάσματα οργίου για να τους εξορχή(ι)σουμε καθιστώντας τους πειθήνια άσχημους, συνεπώς δειλούς, για να τους απαπολλωνίσουμε, για να τους αποκουρίσουμε.

Η Νέμεσις επελαύνει.

II

ΣΥΝΑΝΤΗΣΕΙΣ ΠΑΤΡΩΝ

ΠΟΛΙΤΙΣΜΟΣ ΚΑΙ ΙΣΤΟΡΙΑ

Συγκριτικές Διαχρονικές Μεταφιλοσοφικές Έρευνες στην Ανθρώπινη Μοίρα

Μέρος II

Ειδική Μορφολογία της Ιστορικότητας

Με την δεύτερη μεγάλη κοσμοϊστορική Επανάσταση στην ανθρώπινη ιστορία περνάμε από την βασική εμπειρία της βαθείας Γης στην επόμενη της μεταλλικής σκληρότητας. Από την χθόνια γονιμότητα και το βάθος της πραγματικότητας και τους κρύφιους μυχούς της κοσμικής μήτρας, που εκτρέφουν σύμβολα και καλύπτουν μυστήρια, στην κυριότητα των δυνάμεων, στις δημιουργικές τομές της καταστροφικής ισχύος, στον κοσμικό πέλεκυ και τον κεραυνό που οιακίζει τα πάντα (Ηράκλειτος), στον συνεκτικό άξονα των πεδίων.

Προς το τέλος της τέταρτης χιλιετίας π.Χ. συμβαίνει η μεγάλη μετατροπή. Πρώτα στις εύφορες πεδιάδες του Νείλου και της Μεσοποταμίας. Από τα διάσπαρτα χωριά ενός τοπικού πεδίου, εμφανίζεται μια αποτελεσματικότερη οργάνωση της ανθρωπογεωγραφίας με κέντρο (πόλη) και περιοχή (ύπαιθρος χώρα). Ο καταμερισμός της εργασίας προβαίνει γρήγορα στηρίζοντας και στηριζόμενος από την νέα δομή. Το μέταλλο επεκτείνει απεριόριστα την εργαλειακή υποστήριξη του μαγικού ανθρώπινου χεριού. Δομές εξουσίας αναπτύσσονται για να ανταποκριθούν στις ανάγκες της συνθετώτερης ανθρώπινης συλλογικότητας.

Η δυναμική της διαφοροποίησης και ολοκλήρωσης σε ολονέν υψηλότερα επίπεδα της ανθρώπινης συνύπαρξης και δραστηριότητας συνεχίζεται ακάθεκτη. Μεγάλοι γεωπολιτικοί χώροι ενοποιούνται, αρχικά στις πεδιάδες της ευφορίας, στους μεγάλους ποταμούς του Νείλου και του Ευφράτη. Γεννάται η ιδέα της απόλυτης Δύναμης ως σταθεροποιού άξονα του ανθρώπινου συστήματος, του Κυρίου των Δυνάμεων ως κρατούντος της κοσμικής τάξης. Η θρησκευτικότητα της ισχύος εκφράζει το μεταλλικό πνεύμα. Ο Κύριος κραδαίνων τον πέλεκυ ή τον κεραυνό. Αντί των Θεσμών του αίματος βασιλεύει τώρα ο Νόμος, θεός και άνθρωπος. Οι αυτοκρατορίες θεμελιώνονται και εξελίσσονται.

Και ενώ αυτά συμβαίνουν στο ανατολικότερο μέρος του μεγάλου κεντρικού γεωπολιτικού συστήματος της ιστορίας, στην Μέση Ανατολή και διαδοχικά στην Ανατολία, ανάλογη αλλά και διαφορετική είναι η πορεία των πραγμάτων στον Ελλαδικό χώρο, το Αρχιπέλαγος και την Δυτική Μ. Ασία.

Μια τάση εμμονής στην απολυτότητα της πόλης είναι εμφανής εξ αρχής, ιδίως στον ηπειρωτικό Ελλαδικό κορμό (με την Πελοπόννησο) και τις οιονεί προσαρτημένες σε αυτόν Κυκλάδες.

Ακόμη και το Μινωικό σύστημα που ακτινοβολεί από την Κρήτη συνιστά πολιτικά μια χαλαρή ηγεμονία της Κνωσσού, χωρίς ουσιαστική ενσωμάτωση των συμμετεχουσών πόλεων σε μια αυτοκρατορία. Η Μεγάλη θεά, μετεξέλιξη των Παλαιολιθικών «Αφροδιτών» της γονιμότητας μέσω της Νεολιθικής Κουροτρόφου Μητρός, αναδεικνύεται δεσπόζουσα θεότητα, με τον πάρεδρο νεαρό άρρενα θεό τον θνήσκοντα

και ανιστάμενο. Η τέχνη έχει μια ιδιάζουσα φυσικότητα και κομψότητα, μια ζωντάνια και χάρη, τόσο στα χρώματα, όσο και στα σχήματα και στο σχέδιο. Το πρώιμο αυτό Μινωικό άνθος της φυσικότητας, μαζί με το συζυγές εξ αντιθέτου Κυκλαδικό κλειστό περατωμένο σχήμα αυστηρής δόμησης αλλά χαμογελαστής τονικότητας, αμφότερα αλληλοσυμπληρούμενα προΐδεάζουν την ανάδειξη της Ελληνικής Μορφής.

Μόνο στην τελευταία περίοδο της Εποχής του Χαλκού εμφανίζεται μια ισχυρότερη δόμηση της εξουσίας στον χώρο μας με το Μυκηναϊκό σύστημα, χαλαρότερο πάντως από το αντίστοιχο και σύγχρονο Χετιτικό. Η κυριότητα του Άνακτα εκφράζεται πολεοδομικά και αρχιτεκτονικά με την απόλυτη κεντρικότητα και μνημειακότητα του Μυκηναϊκού ανακτόρου (σε σαφή διάκριση μορφής και λειτουργικότητας τόσο από το Μινωικό Παλατιακό σύμπλεγμα όσο και από την κεντρική δομή της Ελληνικής πόλης). Αποκαλύπτεται επίσης με την ανάπτυξη του Θολωτού τάφου (το πολιτισμικό αντίστοιχο της Αιγυπτιακής δυναστικής πυραμίδας). Αλλά η θρησκευτικότητα, αν και πολυμερισμένη, παραμένει επικεντρωμένη στο προηγούμενο βίωμα της Μεγάλης θεάς, με απουσία μιας θεότητας της κυριότητας που θα αντιστοιχούσε προς την φύση και τον ρόλο του άνακτος στην ανθρώπινη κοινωνικότητα.

Και αυτή όμως η Μυκηναϊκή έμφαση στην εξουσία καταγράφεται στην συνείδηση του κλασσικού Ελληνισμού ως ξενική παρέμβαση – ο Δαναός, προεργαζόμενος την δυναστεία του ισχυρού ανδρός και οικογένειας, ήλθε από την Αίγυπτο, ο Κάδμος από την Φοινίκη και ο Πέλοψ των Πελοπιδών, κυρίων φανερώσεων της ανθρωπείας κυριότητας στον χώρο μας, θεμάτων της τραγωδίας της υπεροχής, έφθασε από την Λυδία.

*

Στην συνάντησή μας της Πέμπτης θα μελετήσουμε την γένεση και φύση της Μεταλλικής Επανάστασης, καθώς και την μορφή των εξελίξεων που δρομολόγησε κατά το διάστημα από ~ 3200 μέχρι ~ 1100 π.Χ. παρατηρώντας προσεκτικά τις τοπολογικές διαφορές στις διαδικασίες ανάπτυξης και φθοράς των ανθρωπίνων συστημάτων. **Γιατί την ουσία**

του γίνεσθαι της ιστορίας καθορίζει ο χώρος, ενώ ο χρόνος ρυθμίζει το γίνεσθαι της ουσίας.

Εισαγωγικά, λόγω επικαιρικότητας, θα αναφερθώ στις οργιαστικές τελετές του χειμώνα στην αρχαιότητα, και στα ιδιότυπα Ανθεστήρια τώρα στο τέλος του, αντιπαραβάλλοντας την παρακμιακή κατάπτωση των Καρναβαλικών διασκεδάσεων του Νεοελληνισμού και επισημαίνοντας την θεμελιώδη διαφορά των δύο τύπων.

Επίσης θα συνεχίσω την ανάλυση της προηγούμενης φοράς για την σημασία της Απολλώνιας διάστασης σε σχέση με την λογική του χρόνου, επισυντάσσοντας σε αυτήν ένα ιδιαίτερο φαινόμενο στην Ευρωπαϊκή πρόσληψη των θεμάτων που συζητούμε, την αντίθεση και διάσταση Wagner και Nietzsche αναφορικά με το κύκνειο άσμα του πρώτου, το μουσικό δράμα Parsifal.

*

Ο θεματικός τίτλος της ομιλίας μου είναι:

Η Μεταλλική Επανάσταση και η Ιδέα της Κυριαρχίας

Η ομιλία θα γίνει την Πέμπτη 5 Μαρτίου, 8.30 το βράδυ, στην Αίθουσα Διαλέξεων του Μεγάλου Λόγου και Τέχνης (2^{ος} όροφος, Πλατεία Γεωργίου Α').

Η είσοδος είναι ελεύθερη.

Μετά την ομιλία θα υπάρξει χρόνος για συζήτηση.

III

ΣΥΝΑΝΤΗΣΕΙΣ ΣΠΑΡΤΗΣ

ΑΠΟΛΛΩΝ ΕΠΙΦΑΝΗΣ

Σπάρτη Οδηγός, «Ελλάδος Ακρόπολη»

*Κριτική Πολιτιστική και Πολιτική Ιστορία
του Ελληνισμού στους Αρχαϊκούς Χρόνους
(7^{ος} – 6^{ος} αιώνες π.Χ.)*

*II. Ο 7^{ος} Αιώνας π.Χ.:
Το Στήσιμο του Δωρικού Άξονα*

Η ΑΛΗΘΙΝΗ ΣΠΑΡΤΗ

Ὠπόλλων οὐ παντὶ φαίνεται, ἀλλ' ὅτις ἐσθλός.
ὅς μιν ἴδῃ, μέγας οὗτος, ὅς οὐκ ἴδε, λιτὸς ἐκεῖνος.
ὀψόμεθ', ὦ Ἐκάεργε, καὶ ἐσσόμεθ' οὐποτε λιτοί.

[Ο Απόλλων δεν λάμπει επιφανιόμενος στον καθένα, αλλά σε όποιον είναι εσθλός.

Ὅποιος τον δει, αὐτός εἶναι μέγας, ὅποιος δεν τον εἶδε, ἐκεῖνος εἶναι λίγος.

Θα σε δούμε, ὦ Ἐκάεργε, και δεν θα εἴμαστε ποτέ λίγοι].

Καλλίμαχος, *Ὑμνος εἰς Ἀπόλλωνα*, 9-11

*

Aber hier ist noch mehr: der ragende Leib und das durchleuchtete Haupt des Apollon. Er ist ein Wendepunkt, nicht nur jener Epoche. Wer ihn gesehen hat, für den gibt es kein Zurück.

"Ἀλλά ἐδῶ [στα γλυπτά του ναοῦ του Διὸς στην Ολυμπία] εἶναι κάτι ἀκόμη περισσότερο: το πυργούμενο σῶμα και η διάφωτος κεφαλή του Ἀπόλλωνα. Αὐτός εἶναι ἓνα σημεῖο τροπῆς, ὄχι μόνο για ἐκείνη την εποχή. Ὅποιος τον ἔχει δει, για αὐτόν δεν ὑπάρχει κανένα πισωγύρισμα".

Ernst Buschor, *Die Skulpturen des Zeustempels zu Olympia*, p.27

*

Τον 7^ο αἰώνα π.Χ. η Σπάρτη δημιουργεῖ και αναπτύσσει τις θεμελιώδεις μορφές του Ἑλληνισμοῦ, στις οποίες εκφράζεται προεξέχοντως το Δωρικό βίωμα του Κάλλους, η πνοή του ἔρωτα του καλοῦ. Αὐτό εἶναι το καινὸ Μήνυμα, η Τρίτη Διαθήκη του Ἀπόλυτου προς το Σχετικό, του Εἶναι προς το Φαίνεσθαι, του Θεοῦ προς τον Κόσμο.

Πρόκειται για την Σπαρτιατική Κοσμογονία.

Αναδύεται η γλυπτική Μορφή και στήνεται το ἴνδαλμα του Ἀπόλλωνα-Κούρου.

Γεννάζεται και ηβάσκει η λυρική ποίηση, το μέλος, ο μουσικός χορός, ακμάζει η Μορφή στον λόγο, στο άκουσμα, στην κίνηση, στην χρονική ακολουθία δηλαδή (Απόλλων Μουσαγέτης), όπως και στον χώρο και στην όραση με την πλαστική.

Καθιερώνεται τρίτον το εορταστικό Στάσιμο του χρόνου δια του Κάλλους, δια της μεγαλομερούς εισόδου της αιωνιότητας στον χρόνο, της τελειότητας στην υπαρξιακή δράση στον χρόνο κατά τις μέριμνες και τις αγωνίες των αναγκών του χρόνου. Το έργο του χρόνου σταματά, η εορτή του βίου επιγίγνεται ως «τέλος» αεργίας, και αναδεικνύεται η Μορφή της δράσης στην άσκοπη, άχρηστη, ανέμελη παιδιά του επιδεικνυόμενου κάλλους.

Την αυτή, τέταρτον, επίδειξη τελειότητας εκφράζει το γυμναστικό και αγωνιστικό ιδεώδες, και η Ολυμπία οδός προς το «τέλος».

Πριν, στο τέλος του 9ου και κατά τον 8ο π.Χ. αιώνα, η Σπάρτη είχε φτιάξει το πρώτο αριστούργημά της. Με Απολλώνια έμπνευση και Δελφική κύρωση, είχε δομήσει εαυτήν δια του Λυκούργου εις ιδεώδη Μορφή πόλεως, εις κάλλος ανθρώπινης κοινωνίας, με την πολιτειακή της σύνταξη και τον οικείο τρόπο ζωής.

Ο Απόλλων είναι η οδός και η αλήθεια και η ζωή, ο σκοπός και το πνεύμα, η πρώτη και έσχατη και υπέρτατη Μορφή της Δωρικής ουσίας του κλασσικού Ελληνισμού.

*

Παράλληλα με το στήσιμο του Δωρικού Άξονα της ιστορίας στην Σπάρτη τον 7^ο π.Χ. αιώνα, εξελίσσονται δύο άλλα φαινόμενα κοσμοϊστορικής σημασίας.

Και πρώτον οι αυξανόμενες από τον 8^ο αιώνα εμπορικές συναλλαγές του Ελλαδικού χώρου της Εγγύς Ανατολής προς την Μέση, συνεπιφέρουν πολιτιστικές επαφές και ωσμώσεις.

Μετά την κατάρρευση του συστήματος ισορροπίας δυνάμεων της ύστερης Εποχής του Χαλκού προς το τέλος της 2^{ης} χιλιετίας π.Χ., και την Δωρική Κάθοδο στην Πελοπόννησο, ο Ελληνισμός είχε μείνει θεία επινεύσει απερίσπαστος να αναπτύξει την ιδιοταυτοπροσωπία του τους αιώνες της

παιδικότητάς του (11^{ος} – 9^{ος}). Οι επαφές τότε των δύο υποσυστημάτων του μεγάλου κεντρικού γεωπολιτικού πεδίου της ιστορίας ήσαν πειρατικής φύσεως (όπως καταγράφεται στον Όμηρο). Από το 8^ο αιώνα αρχίζουν να οικοδομούνται σταθερότερες και συστηματικότερες σχέσεις. (Παράδειγμα τα Ανατολικά χάλκινα ανάγλυφα, λέβητες, προτομές στην Ολυμπία).

Φύσει περίεργο για το νόημα των πραγμάτων και ανοικτό στην αλήθεια του όντος το Ελληνικό πνεύμα δέχεται την εισροή τύπων και συμβόλων από τους υψηλούς πολιτισμούς της Μέσης Ανατολής και Ανατολίας σε βαθμό που έχει οδηγήσει να ονοματισθεί η αρχή της αρχαϊκής Εποχής (περί το 700 π.Χ.) ως «Ανατολίζουσα» Περίοδος. Αλλά ο όρος είναι απλά *misnomer*. Η αποδοχή και συμπερίληψη στοιχείων από άλλο πολιτισμό αποτελεί απλώς εμπλουτισμό «λεξικογραφικό», των εκφραστικών μέσων, αφού το ίδιο πνεύμα ενός πολιτισμού φανερώνεται στις ολοσχερείς δομές και νοηματοδοτικές μορφές, στην σύνταξη και αρμονία σύνθεσης των στοιχείων. Το χαρακτηριστικό της εποχής είναι ακριβώς η μετουσίωση των προσλαμβανόμενων στοιχείων (π.χ. δαιμονικά μεικτά όντα, γρύπες, σφίγγες, λεοντοκέφαλοι, ταυροκέφαλοι) υπό την πνοή της ιδέας του κάλλους (όπως φαεινά δείχνει απλή σύγκριση των ανατολικών και Ελληνικών αντιστοιχών στην Ολυμπία, της δαιμονικής δύναμης των μεν, της ανακτορίας της μορφής στα δε).

[Cf. O. W. von Vacano, *Im Zeichen der Sphinx, Griechenland im VII. Jahrhundert, Ende und Beginn eines Zeitalters*, 1952].

Η δαιμονική τάξη του Κόσμου εξολυμπίζεται και μετατρέπεται σε Απολλώνιο «κόσμο». Η αφομοιωτική δύναμη του Ελληνισμού αποδεικνύεται εμπράκτως για πρώτη φορά στην πρώτη επαφή. Με ανάλογη έννοια ο Αλκμάν από Σαρδιανός γίνεται Σπαρτιάτης και αρχίζει την περίλαμπρη σειρά της λυρικής ποίησης.

Σημαντικότερο για την ουσία του κλασσικού είναι το δεύτερο φαινόμενο, η ανάπτυξη ενός δεύτερου πόλου εντός του Ελληνισμού, παρά τον αυθεντικό Δωρικό, Σπαρτιατικό και Πελοποννησιακό. Η Ιωνική διάσταση δημιουργεί την πρώτη συστηματική πρόσληψη του

Δωρικού σε μια ολοκληρία υπό Δωρική πνοή αλλά οικεία μορφολογία, τόσο στην τέχνη, όσο και στην ποίηση, όσο και στον τρόπο βίου και το αξιακό σύστημα.

Θα μελετήσουμε την αρχή της εξέλιξης αυτής τον 7^ο αιώνα που θα οδηγήσει σε μια έκρηξη Ιωνικής προβολής τον 6^ο (προβολής που είναι το θέμα του τρίτου μέρους των φετινών μας αναζητήσεων σύμφωνα με το πρόγραμμα). Και θα μελετήσουμε το φαινόμενο όπως εκδηλώνεται στην ποίηση και την γλυπτική του υψηλού πολιτισμού, και στον τρόπο ζωής του βιοτικού.

[Αποκαλυπτικός εν προκειμένω είναι ο Ομηρικός Ύμνος εις Απόλλωνα, που θα σχολιάσω σχετικά].

Τρεις βασικές περιφέρειες αναφαίνονται στην πολιτισμική γεωγραφία της ζώνης του Ελληνισμού. Η Πελοπόννησος από την μια μεριά, το Ανατολικό Αιγαίο με την Ιωνία από την άλλη, και ενδιάμεσα ένα τόξο με δύο κέντρα, τις Κυκλάδες και την Αττική. Σε αυτά προσαρτώνται με διάφορους βαθμούς ιδιαιτερότητας και εκλεκτικών συγγενειών, η Βοιωτία, η Εύβοια, η Θεσσαλία, η Κρήτη και η Αιολίδα απέναντι.

Θα αναλύσω τα ουσιώδη χαρακτηριστικά των περιοχών αυτών πολιτισμού, επικεντρωνόμενος στις Μορφολογικές διαφορές και ιδιοσυστασίες τους, αφού η Μορφή είναι ο ορίζων καθορισμός του Ελληνισμού.

Ο περιγραφικός θεματικός τίτλος της ομιλίας μου είναι:

Ο Ελληνικός Κόσμος τον 7^ο Αιώνα π.Χ.:

η «Ανατολίζουσα» Εποχή και ο Εξαπολλωνισμός της Ανατολής.

Η Εμπέδωση του Διπόλου Δωρικού – Ιωνικού,

Ηπειρωτικής – Αιγαιοπελαγίτικης Ελλάδας.

Η Πελοπόννησος "haut ulli terrae nobilitate postferenda"

Η ομιλία θα γίνει την Παρασκευή 6 Μαρτίου, 8.30 το βράδυ στην Αίθουσα Συνεδριάσεων του Παλαιού Δημαρχείου. Το Δημαρχείο αλληλοκοιτάζεται με το Αρχαιολογικό Μουσείο, έστω νοερά τώρα. Εξ αρχής η ρύθμιση του κεντρικού πάρκου αλλά και το συνολικό πλάνο της κατοίκησης είχε συλληφθεί έτσι ώστε να καλλιεργεί τη σχέση της αρχαίας προς την νέα Σπάρτη. Ο εναρμονισμός λοιπόν λόγου που θα διεξοδεύσουμε, χώρου και αρχικής ιδέας είναι δυναμικός.

Η είσοδος είναι ελεύθερη.

Μετά την ομιλία θα υπάρξει χρόνος για συζήτηση.

IV

Μετά την κατάρρευση του συστήματος ισχύος κατά τον 12^ο αιώνα π.Χ., στην Μέση Ανατολή αρχίζει η διαδικασία οικοδόμησης ενοποιημένου συστήματος ολοκλήρωσης του κεντρικού γεωπολιτικού χώρου της ιστορίας. Η διαδικασία συνεχίζεται για όλη την πρώτη χιλιετία π.Χ. και καταλήγει μετά πολλές μετατοπίσεις του συνέχοντος άξονα στην Ρωμαϊκή Αυτοκρατορία.

Ενωρίς αναδεικνύεται κύριος φορέας της ενοποιού ορμής η Ασσυρία, ακόμη και ενώ η πραγματική ολοκληρούσα επιρροή της κατ' αρχάς περιορίζεται στην γειτονία της βάσης της, στα ορεινά του βορειανατολικού σημερινού Ιράκ.

Αυτή η προκαταβολική βεβαιότητα για το «προφανές πεπρωμένο» της είναι εντυπωσιακή, και χαρακτηρίζει λαούς με σαφή ταυτότητα, ακλόνητη βίωσή της, και ωρισμένη αντίληψη του ρόλου των στην ιστορία. Αλλά και αποκαλύπτει το ενεργό άνυσμα της ιστορίας, το νόημα και «τέλος» της.

Από το άλλο μέρος και την άλλη πλευρά του κεντρικού γεωπολιτικού πεδίου, στον Ελλαδικό χώρο, αναπτύσσεται ένα τελείως διαφορετικό, και αντίθετο, σύστημα ανθρώπινης κοινωνικότητας, τις πόλεις-κράτη. Εδώ οι μονάδες είναι μικρές, οριζόμενες από την γεωγραφία την ίδια του χώρου μας, και η σύνδεσή τους σε ένα σύστημα αλληλεπίδρασης έχει αποκλειστικά πολιτισμικό συνοχή, το Δωρικό πνεύμα, όπως εκφράζεται και συγκεκριμενοποιείται κυρίως με την Ολυμπία και τους Δελφούς. Πάλι οι διαδικασίες φανερώνουν την βεβαιότητα ενός άλλου προφανούς πεπρωμένου. Ξέρουμε πια το «τέλος» του.

Ένα αποκαλυπτικό μελέτημα είναι να συγκρίνουμε τις δύο αρχές, της αυτοκρατορίας και της πόλης, ως μονάδες της ανθρώπινης συλλογικότητας, σε δυο αντίστοιχες καθαρές και αυθεντικές μορφές, χωρίς βαθμούς ανάμειξης των δυο μεταξύ των, και κατά την ίδια εποχή.

Ο βασιλεύς της Ασσυρίας Ashur-nasir-pal II (883 – 859 π.Χ.), «βασιλεύς του κόσμου» στις επιγραφές του, διαδηλώνει το προφανές αυτοκρατορικό πεπρωμένο στην ιδεολογία της βασιλείας του.

[V. S. M. Paley, *King of the World, Ashur-nasir-pal II of Assyria*, 1976].

Τελείως διαφορετική είναι η σκέψη και η πράξη του Λυκούργου στην Σπάρτη. (Επιτροπεία Χαρίλαου ~ 865 π.Χ., νομοθεσία ~ 823 π.Χ.).

Θα κάνω συγκριτική έρευνα επί των δύο για την φύση της ανθρώπινης πολιτικής κοινωνίας. Θα συνοψίσω τα δεδομένα και την ερμηνεία τους για την Μεγάλη Ρήτρα και την λοιπή Λυκούργειο τάξη, τον Δωρικό «κόσμο» της πόλης (πολιτειακή συγκρότηση και τρόπο βίου). **Η Σπάρτη ως «κόσμος», ως όμορφη πόλη, δίνει την Μορφή κάλλους της Ελληνικής πόλης, αρχέτυπο όλων τους και ιδέα που οι άλλες κατά προσέγγιση πραγματώνουν.**

*

Θεματικό τίτλο της ομιλίας μου στην συμπληρωματική, ειδική, συνάντησή μας, προβάλλω:

Λυκούργος και Ashur-nasir-pal II

Πόλη και Αυτοκρατορία

στο Κεντρικό Γεωπολιτικό Πεδίο της Ιστορίας

τον 8^ο Αιώνα π.Χ.

Η ειδική συμπληρωματική ομιλία θα γίνει την Κυριακή 8 Μαρτίου, 8.30 το βράδυ στην Αίθουσα Συνεδριάσεων του Παλαιού Δημαρχείου.

Για τον συμβολισμό του χώρου σε σχέση με τις έρευνές μας έχω γράψει.

Η είσοδος είναι ελεύθερη.

Μετά την ομιλία θα υπάρξει χρόνος για συζήτηση.